

Geschreven door Sam Van Gelder

dinsdag, 23 oktober 2007 16:27 - Laatste aangepast donderdag, 02 april 2009 15:57

Washington D.C., 14 februari 2004. Het Washington Monument, de trotse obelisk opgetrokken ter ere van de eerste Amerikaanse president, staat in zijn onbeweeglijkheid van ruim een eeuw aan het eind van een lange parkstrook. Op een bankje haalt een man een lunchpakket uit zijn aktetas. De verplichte verliefde koppels liggen in het gras. Hun blikken worden gelokt naar een grote rode tent midden op het plantsoen, waar al de hele voormiddag mensen met rode T-shirts in en uit lopen. Gekraak van microfonen en versterkers. Een vrouwenstem krakeelt er zachtjes aan hoorbaar doorheen: 'Vagina! Vagina! Vagina!' Een koppel bloost, een man verslikt zich. Vanuit de tent kijkt een vrouw in rood T-shirt kwaad richting obelisk en fluistert in het oor van haar vriendin: 'Eindelijk een beetje compensatie voor dat ziekelijke fallussymbool.'

Het vagijn van Valentijn

Van die rode tent is me het volgende bekend: ze staat er ter ere van V-day. Niet EVA's vegetarische happening, maar een alternatieve Valentijnsdag, die niet cupido maar vrouwenrechten vieren wil. In 2005 namen 200 steden in 42 verschillende landen deel aan het benefiet. Met het ongeduld van een feministische generatie die in microgolfminuten en niet meer in generaties denkt, luidt de slagzin van V-day: *Stop Alle Geweld Tegen Vrouwen Nà¹!* Hun V staat voor Victory en Vagina. Rood blijkt de officiële kleur van de vagina te zijn. Vaginapetjes, boa's en ballonnetjes, een fotoboek, een essaybundel met een voorwoord van

Geschreven door Sam Van Gelder

dinsdag, 23 oktober 2007 16:27 - Laatst aangepast donderdag, 02 april 2009 15:57

Hillary Clinton, zilveren juwelen en, o jee, zelfs V-thee: allemaal worden ze gebruikt om de vaginale vrijheidsboodschap de wereld in sturen.

De drijvende kracht achter V-day heet Eve Ensler, een bijzonder energieke Amerikaanse toneelschrijfster. Haar expliciete en erg populaire theatersolo *De Vagina Monologen* (1997) reisde het voorbij decennium de wereld rond. Haar missie: de fysieke en psychische vernedering van vrouwen wereldwijd aan de kaak stellen. Het V-day benefiet brengt meer centen op dan de vrouwenwerking van de Verenigde Naties. Sinds de eerste editie, in 1998, sprokkelde de vzw al bijna 100 miljoen dollar samen. Dat geld helpt anti-geweldorganisaties wereldwijd om hun werk verder te zetten en uit te breiden.

In Kenia werd een vluchthuis opgezet voor meisjes op de vlucht voor genitale verminking, in het Amerikaanse South Dakota eentje voor Indianenvrouwen op de vlucht voor huiselijk geweld. Vrouwennetwerken in het Midden-Oosten, in India en de omliggende moslimlanden worden financieel ondersteund in hun strijd tegen armoede, rechteloosheid, eermoorden, mensenhandel en prostitutie. Zeer bewust wordt er voor eigen stoep geveegd: de verkrachtingsstatistieken van de Verenigde Staten, die V-day op een half miljoen vrouwen per jaar schat, zijn hallucinant. Op Amerikaanse universiteitscampussen zijn campagnes om vrouwen aan het stemmen te krijgen en allerlei educatie-initiatieven opgezet.

Recht op een gelukkig lichaam

'Ik ben een radicale feministe en ik wil mensen doen kijken naar wat hen ongemakkelijk maakt.' Provocerend doet de 51-jarige Ensler echter op een ontwapenend warme manier. In de theaterwereld van New York staat ze te boek als een vrolijke en enthousiasmerende persoonlijkheid die op een steeds succesvollere carrière van ruim twintig jaar kan bogen.

In *The Good Body* (2004), haar meest recente solovoorstelling, laat Eve Ensler haar navel aan het woord. De buik die geen vetkwabben wil hebben maar toch toe moet geven dat er enkele zijn. De buik die door zou willen snoepen en onwetend zou willen zijn over slanke wenselijkheid. 'Stel je eens voor,' vertelt Ensler, 'als àlle vrouwen ter wereld de energie die ze stoppen in

Geschreven door Sam Van Gelder

dinsdag, 23 oktober 2007 16:27 - Laatst aangepast donderdag, 02 april 2009 15:57

diëten en bezorgd zijn om hun uiterlijk, zouden richten op andere en meer zinvolle aspecten van hun bestaan? We zouden de wereld runnen!' Gelach in de zaal? Ensler neemt haar eigen advies alvast ter harte, en poogt niet in te zitten met de weegschaal. Zoals velen stelt ze voeding gelijk aan comfort, en zegt ze te eten 'wat haar lichaam blij maakt'. 'Ik ben gek op tofu, worteltjes, pudding en misosoep. Als ik dat eet, krijg ik een gevoel van volledigheid en geluk.' Het hoort voor haar bij luisteren naar je lichaam, trots kunnen zijn op jezelf. Zowel op het podium als in interviews waakt Ensler ervoor om een ethische link tussen haar vegetarisme en vrouwenrechtenactivisme te leggen. Haar voorliefde voor misosoep brengt ze slechts zijdelings ter sprake als ze toegeeft zelf geregeld de fitnesszaal te bezoeken - ondanks haar theatrale waarschuwing niet obsessief in te zitten over een maatje meer.

De gymzaal, de weegschaal, het slanke ideaal: ze spelen allen hun rolletje in *The Good Body*. Het stuk focust op de (wan)daden waartoe vrouwelijke lichaamsidealen aanzetten. Ensler komt tot de conclusie dat de vrouwen op deze planeet één gemeenschappelijke vijand hebben: de spiegel. Of misschien nog eerder: om te voldoen aan de norm, om te gehoorzamen. 'In de VS zijn er veel taboes, en krijgen vrouwen als fundamentele programmering mee dat ze 'goed' moeten zijn, dat goed ook 'lichamelijk mooi' behelst, en dat ze eigenlijk nooit mooi genoeg zullen zijn om eraan te voldoen.' Enslers eigen, niet meer zo platte buik speelt volgens sommige commentaren een ergerlijk prominente rol in het stuk. Het biedt een wisselvallige mix van persoonlijke emoties en vrouwenrechtenkruistocht, van dynamische navelstaarderij en verontwaardigd wereldburgersschap, van plastisch verhaalde vrouwenmiserie en stand-up comedy.

Je bent nooit te jong om af te kicken

Het feminisme druipt van Enslers artistiek C.V. af. Eén van haar schrijnendste stukken, *Ladies*, baseerde ze op interviews die ze afnam als vrijwilliger in een opvangcentrum voor dakloze vrouwen. Ze verfilmde enkele levensverhalen van moordenaressen uit een Amerikaanse vrouwengevangenis. Haar bekendste stuk,

De Vagina Monologen

, baseerde ze op interviews met maar liefst 200 vrouwen uit allerlei culturen en klassen, die ze vragen voorlegde als 'als je vagina kon spreken, wat zou ze dan zeggen?' of 'als je vagina zich kon aankleden, wat zou ze dan dragen?' Welk verhaal vertelt één vagina? Misschien het verhaal van één vrouw?

Haar vrouwenrechtenactivisme komt rechtstreeks voort uit haar met misbruik en onheil doorspikkelde persoonlijke geschiedenis. Ensler groeide op in een welvarende familie, in Scarsdale, een chique wijk in New York. Haar vader was directeur van een grote snoepfabriek. Van jongsaf werd ze door hem met riemen geslagen en zwaar seksueel misbruikt - bij het eerste durfde moeder niet tussenkomen, van het tweede was zij niet op de hoogte. Het was

Geschreven door Sam Van Gelder

dinsdag, 23 oktober 2007 16:27 - Laatst aangepast donderdag, 02 april 2009 15:57

haar bovendien ook absoluut verboden te snoepen. Het seksuele misbruik hield op na haar tiende verjaardag, de lijfstraffen gingen onverminderd voort. In het middelbaar dronk ze al genoeg om zichzelf tieneralcoholica te noemen. 'Het was een manier om mezelf te verdoven. Wie regelmatig misbruikt wordt, gaat soms geloven dat ze zelf slecht is. Tegen de tijd dat ik weg van pa en naar de universiteit kon, was ik een halve gare.' Haar proefschrift behandelde zelfmoord in de hedendaagse poëzie. Na haar diploma dronk ze zichzelf twee jaar lang het land door. 'Ik sliep met mannen en vrouwen, ik raakte in cafégevechten verward, ik hing zelfs een tijd rond met de maffia.'

Op haar 24ste werkte ze opnieuw als serveuse in New York en raakte ze smoor op een ober. De liefde bracht haar naar de *Alcoholics Anonymous*, en aangemoedigd door haar kersverse man begon ze in één lange stroom te schrijven: dagboeken, poëzie, politiek geladen toneel. Zonder uitgever, zonder groot publiek, nog steeds aan de kost komend als serveuse. Ze werkte een tijdje voor een organisatie tegen kernwapens. Toen ze met

The Depot

(1988), een stuk over nucleaire ontwapening, haar eerste echte toneelproductie op poten wist te zetten, liep haar huwelijk op de klippen. Het stuk toerde twee jaar lang door de Verenigde Staten en werd zelfs op een nucleaire testsite in Nevada opgevoerd. Ze vond haar uiteindelijke levenspartner in Ariel Jordan, die ook misbruikt was als kind en haar zou helpen met psychotherapie en theaterregie. Daar begon een verwerkingsproces dat zou culmineren in

De Vagina Monologen

: 'Het was mijn manier om mijn privé-martelingen aan te kaarten, ze publiek te maken, ze om te vormen tot iets dat anderen die ook tot onderdanigheid waren geslagen hoop kon bieden.' Nog voor ze ooit één keer opgevoerd werden, was Enslers vader gestorven.

De vagina als slagveld

De Vagina Monologen verhalen meer direct dan gewoonlijk over vrouwelijke seksualiteit, met haar kwetsbare, mooie en lachwekkende kanten. Over schaamhaar en schaamte, verkrachting en seks als wapen, over zelfhaat en de vagina als rommelende kelder. Ensler was geschokt door de massale verkrachting van Bosnische vrouwen tijdens de oorlog in voormalig Joegoslavië. Ze reisde naar de vluchtelingenkampen en sprak er met verkrachte vrouwen. En later, toen ze terug in New York was, bleef ze met vrouwen praten. Ze verwerkte de vele gesprekken tot tien monologen die ze zelf met veel succes opvoerde in New York. Het blijft allemaal draaglijk, omdat het bijna als stand-up comedy uitgeschreven is. We horen in rauwe, levendige taal een typologie van het orgasme naargelang de socio-culturele klasse, de soorten seksuele kreunen. (Daarbij wordt de vegetarische kreun getypeerd als een krachteloze, nou ja!) We horen over de fierheid van het moederschap, de trauma's van een tampon, de

Geschreven door Sam Van Gelder

dinsdag, 23 oktober 2007 16:27 - Laatste aangepast donderdag, 02 april 2009 15:57

vaginaworkshops, de koude eendenbek van de gynaecoloog. En: waarom vrouwen 'cunt' (in de vertaalde versie 'foef') terug moeten opeisen als geuzennaam. De vagina van elke vrouw vertelde een eigen verhaal, dan weer rebels, dan weer ontroerend, dan weer gruwelijk.

Met het succes was ook de controverser geboren: het stuk zou vrouwen herleiden tot hun genitaliën, hun lichaam, en dat wilden de feministen toch net niet? Toch was het vooral het applaus voor het stuk dat goed hoorbaar was. Daarmee groeide ook de politieke impact ervan. Op Valentijnsdag 1998 organiseerde Ensler een eerste V-day. Die werd gelanceerd met een benefietvoorstelling van de Vagina Monologen door notoire zusters-in-de-strijd als Glenn Close, Kate Winslet, Susan Sarandon. Het stuk reisde inmiddels naar Mexico City, Stockholm, Jeruzalem en zelfs brandhaard Bosnië zelf. Jarenlang brachten actrices over de hele westerse wereld met de monologen een zinderende -- en bijzonder succesvolle -- ode aan het vrouwelijke geslacht. Ook in Antwerpen liep het storm voor de monologen, gebracht door Ann Nelissen. (Die laatste liet zich blijkbaar graag door Ensler inspireren, en staat binnenkort op de planken met vers no-nonsense theater: *F*** You, een menopauzemonoloog*.)

Ontschamen via theaterperformance

Ensler vertegenwoordigt de liberale feministische stem, en spreekt zeker niet voor alle vrouwen. Vanuit conservatieve Amerikaanse hoek werd zelfs een antifeministische, 'bevrijd Cupido!' campagne gestart. Een in allerlei kranten opduikend pamflet waarschuwde begin februari: 'De femi-nazi's komen Valentijn weer verpesten!'. Het weinig fijngevoelige schotschrift schoffeerde V-day en Enslers toneelstuk. De vrouwelijke ondertekenaars beweerden ook nog dat de loonkloof, de verkrachtingsstatistieken en anorexia totaal overdreven problemen zouden zijn. Wie beweert dat het feminisme irrelevant is voor de hedendaagse vrouw omdat de gelijke rechten toch een feit zijn, trakteert Ensler op haar schoonste ammehoela. Uiteindelijk blijft de vraag: wie controleert de vagina? Er bestaat slechts één goed antwoord: de vrouw van wie zij is. Helaas is dat voor veel vrouwen in het Westen, het Oosten, het Zuiden en het Noorden geen evidentie,' dixit Kristien Hemmerechts in een bespreking van de Nederlandstalige boekuitgave van de Monologen.

Ensler zelf laat ik afsluiten: 'Vagina. Voilà , daar staat het. Vagina. Nog eens. Ik herhaal dit woord al acht jaar, herhaal het altijd maar weer. In theaters, scholen, woonkamers, cafés, op recepties en radioprogramma's her en der. Ik zeg het 128 keer iedere keer als ik mijn voorstelling speel. Ik zeg het in mijn slaap. Ik zeg het omdat ik niet verondersteld word het te zeggen. Ik zeg het omdat het een onzichtbaar woord is - een woord dat angst oproept, en ongemakkelijkheid, minachting en walging.' Vagina: 128 keer, telkens weer, als een mantra die de wereld wil doen blozen over diens onderdrukking van de vrouw.

Geschreven door Sam Van Gelder

dinsdag, 23 oktober 2007 16:27 - Laatste aanpassing donderdag, 02 april 2009 15:57

www.v-day.org

Dit artikel verscheen in [EVA Magazine 17](#)